

den enskilde för stora ekonomiska uppoffringar, om icke de ovannämnda genom anslag eliminera åtminstone det mesta.

Stockholm den 8 januari 1952.

Enligt uppdrag:

Sten L. Carlsson.

Kyrklig skrud och prydnad 1951

Diskussionen om kyrkokonstens förhållande till gudstjänstliv och kristet idéinnehåll har gått vidare under året 1951. Till något verkligt samförstånd har man dock icke nått fram. Under tiden skapas ny kyrkokonst och gamla kyrkor och äldre kyrkoinventarier restaureras. I maj 1951 invigdes i Örgryte nya kyrka i Göteborg en ny altarprydnad i form av ett altarskåp med målningar i flyglar och mittparti. Mästaren är Thor Fagerkvist, som här givit prov på högklassig konst, vilken tillika kan betecknas som kristen och kyrklig. Fagerkvist har låtit sitt verk bli förkunnelse, då motivkretsen ansluter sig till kyrkoårets kretslopp och därigenom blir en tolkning i bild av inkarnationen, återlösningen och den fortskridande gudsgärningen i kyrkan. Här har problemet om konsten och dess samband med kristen tro och gudstjänstlivet lösts på ett högst tillfredsställande sätt.

Under våren utställdes på Historiska Museet kartongerna till Bo Beskows glasmålningar i Skara domkyrka jämte några slutförda detaljer av det omfattande arbetet. Den som besinnar den stora uppgift konstnären påtagit sig, måste beundra det sätt, på vilket företaget genomförts. Vad Bo Beskow här givit är modern konst i bästa mening, som samtidigt fyller sin funktion inom förkunnelsens och liturgiens ram, då ämneskretsen omfattar centrala motiv i den bibliska uppenbarelsevärld. Med sin utsmyckning av Skaradöms fönster gör Bo Beskow en högst betydande insats i nutida svensk kyrkokonst.

En annan av Historiska museets tillfälliga utställningar gav även den liturgiskt och konsthistoriskt intresserade rikt utbyte. Från museets eget förråd och från samlingar på andra håll i landet hade praktiskt taget allt vad vi ha kvar av medeltida relikier och "helgedomakar" förts samman. Utställningen gav en synnerligen god bild av en sida hos medeltidens svenska fromhetsliv och belyste instruktivt de konstformer, som vuxit fram ur kravet på att bevara relikerna och göra dem tillgängliga i kulten.

Klyftan mellan de strävanden, som möta oss i den senmedeltida katolicismens sätt att skapa miljö kring och synliga uttryck för liturgiens innehåll, och å andra sidan vissa moderna arkitekters strävan att inrama nu-

tida svensk gudstjänst kan verka ööverstiglig. En väsentlig skillnad måste ju finnas här. Detta är betingat av olika fromhetstyp och därmed sammanhängande skiljaktighet i det liturgiska livets gestaltning. Men vad man icke sällan frapperas av, är arkitektens främlingskap inför själva vår evangeliska gudstjänst. Kyrkobyggaren inriktar sig huvudsakligen på att skapa en hörsal, medan det sakramentala momentet i en svensk-luthersk gudstjänst blir förbisett. Vad man här kunde efterlysa vore en funktionalism i ordets egentliga mening. Det skall dock i sanningens och rättvisans namn framhållas att vi även ha arkitekter ibland oss, som allvarligt söka sätta sig in i kultens problem och söka beakta de krav, som gudstjänstlivet kan ställa på kyrkobyggnaden.

Dessa reflexioner ha föranletts av den utställning, som var anordnad under försommaren av förslagen till ny kyrka i Oxelösund. Vandrigen bland bildmontage och modeller gestaltade sig i betänkligt hög grad till ett besök i ett arkitekturen skräckkabinett. Det till utförande antagna förslaget har givetvis sina förtjänster ur rent teknisk-arkitektonisk synpunkt men vittnar minst av allt om inlevelse i själva den funktion, som ett kyrkorum skall fylla. Arkitektoniskt vill det också bjuda något nytt, men en vanlig bedömare har svårt att se, huruvida vi här ha något egentligt nytt utöver det för sin tid originella glashus, som den tyske arkitekten Bruno Taut konstruerade till Kölnutställningen 1914. Exteriören kommer också att på något avstånd betänkligt erinra om det misslyckade inslag i Stockholmsilhuetten, som heter Sofiakyrkan.

Under den senaste mansåldern har väl ej heller denna kyrkas interiör av någon betraktats som ett utslag av någon hög, konstnärlig anda. Men den framträdde 1951 i förnyad skepnad. Orsaken till det lyckade restaureringsföretaget var väl knappast av estetisk natur. Som flera andra av det sena 1800-talets och det begynnande 1900-talets byggnadsverk hade Sofia kyrka vid undersökning av konstruktionen visat sig vara riskabel att beträda. Uppdraget att förnya interiören gavs åt den åldrade mästaren L. I. Wahlman, som utförde något högst märkligt. Även om en eller annan detalj kan verka främmande, måste man beundra vad som här åstadkommits. Man erinrar sig inför denna restaurering, att dess mästare samma år som Sofiakyrkan fullbordades hade sin banbrytande nyskapelse, Engelbrektskyrkan, färdig i skiss och året därpå, 1907, i modell. Det ger ett visst historiskt perspektiv. — Bland de övriga kyrkorestaureringar, som under året utförts, må erinras om arbetena i Åhus, vilka blottat målningar av stort intresse. Under året har diskussionen om Uppsala domkyrkas restaurering åter kommit i ett nytt läge, då den antikvariska restaureringsprincipen på ett annat sätt än tidigare skjutits i förgrunden.

På det kyrkotextila området har det arbetats som förut. Kyrkorna tillföras ständigt nya delar av sin liturgiska skrud, framförallt mässshakar och antependier. Märta Afzelius och Sofia Widén ha visat prov på sin produktion, och vid en utställning på Röhsska konstslöjdmuseets lokaler

i Göteborg visade Libraria ett omfattande material från den tid Märtha Gahn förestått ateljén. I samband härmed anordnades några sammankomster, där kyrkokonstens problem upptogs till livlig diskussion och även blev föremål för pressdebatt. Hur man än bedömer den nutida produktionen på den sakrala textilkonstens område, blir man slagen av det stora intresset för nyanskaffning och utökning av skrudförrådet. Man får gå tillbaka till senmedeltiden och stormaktsepoken för att finna en kvantitativ motsvarighet. Jämför man ur kvalitativ synpunkt, vad som under de senaste tre decennierne åstadkommit hos oss, med produktionen inom den romersk-katolska kyrkan på kontinenten, lägger man snart märke till en mycket stor skillnad. De stora traditionerna från medeltidens senare del ha därute icke kunnat fullföljas. Hos oss har man däremot bemödat sig, att hålla kvalitetskravet så högt de ekonomiska resurserna tillåtit. Nutida svensk textilkonst för sakralt bruk vill framträda som en nyskapelse på traditionens grund, och detta är en princip, som borde vara vägledande för allt konstskapande, som kan falla under den vedertagna rubriken kyrklig skrud och prydnad.

Lidingö i januari 1952.

Ragnar Stenberg.

Recensioner

Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Allgemeine Enzyklopedie der Musik, herausgegeben von Friedrich Blume. Bärenreiter-Verlag, Kassel und Basel. Band I, A-Blumner.

Trots de materiellt och tidvis även ideologiskt svåra förhållanden, under vilka tysk musikkforskning arbetat under de senaste 20 åren, föreligger sedan 1951 nio häften om sammanlagt c:a 1000 sidor, utgörande första bandet av beräknade c:a 5, av ett nytt musikaliskt uppslagsverk, *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* (MGG). Redaktör är den kände specialisten på evangelisk kyrkomusik, prof. Friedrich Blume, Kiel.

Detta verk kommer att få avsevärt större dimensioner än hittillsvarande musiklexika och -handböcker såväl genom artiklarnas utförlighet som genom antalet berörda forskningsområden, men framför allt skiljer det sig i sin strävan att "i encyklopedisk form ge en uttömmande sammanfattning av hela det nutida vetandet på alla musikens områden och gränsområden" — ett ganska gigantiskt program.

Särskild uppmärksamhet ägnas — stundom genom primärforskning — åt tidigare förbisedda, utforskade eller icke utvecklade områden, främst folkmusik, utomeuropeisk musik, medeltidens, särskilt 1400- och 1500-talens musik, men också åt jämförande musikkforskning, tonfysik och tonpsykologi,